

CZU: 372

COMPETENȚA PROFESIONALĂ A CADRULUI DIDACTIC – CONDIȚIE DECISIVĂ ÎN IMPLEMENTAREA CURRICULUMULUI ȘCOLAR

Valeria CALAPOD, Galați, România

Rezumat. În acest articol se analizează conceptul de competență în general și conceptul de competență profesională a cadrului didactic în special. Dezvoltarea competențelor profesionale reprezintă un proces continuu, care începe cu formarea inițială și se continuă pe parcursul exercitării profesiei, prin integrarea experienței profesionale directe, dar și prin demersuri specifice de formare continuă realizate atât în cadrul unor instituții specializate cât și prin autoperfectinare. Investigația efectuată prezintă un exemplu de manifestare a competențelor cadrelor didactice privind evaluarea activității elevilor.

Cuvinte cheie: competență, competențe didactice, curriculum, calitatea educației, evaluare, randament școlar, metode de evaluare.

PROFESSIONAL COMPETENCE OF THE TEACHING STAFF - A DECISIVE CONDITION FOR THE IMPLEMENTATION OF THE CURRICULUM

Abstract. This article analyzes the concept of competence in general and the concept of professional competence of the teacher in particular. Developing professional skills is a continuous process that begins with initial training and continues during the exercise of the profession, through the integration of direct professional experience, as well as through specific training courses carried out both within specialized institutions and through self - improvement. The conducted investigation presents an example of teachers' competences in evaluating student activity.

Key words: competence, didactic competences, curriculum, quality of education, evaluation, school performance, evaluation methods.

Societatea în care trăim astăzi bazată pe cunoaștere, se dezvoltă într-un ritm alert, iar competențele cerute profesorilor sunt în continuă schimbare. Cadrele didactice trebuie să fie promotoare ale unei educații de calitate menite să conducă la performanță.

Urmărind evoluția termenului de competență, putem constata că acesta este polisemantic, având înțelesuri care variază în funcție de domeniul și contextul în care este folosit. Pe plan pedagogic, abordarea prin competențe accentuează în mod evident latura pragmatică a învățării, utilitatea efectelor învățării pentru individ și pentru societate [2]. Asemenea conceptului de competență, sintagma competența profesională nu are o definiție unanim acceptată, aceasta fiind definită drept „capacitatea dovedită de a selecta, combina și utiliza adecvat cunoștințe, abilități și alte achiziții, în vederea rezolvării cu succes a unei anumite categorii de situații de muncă sau de învățare, circumscrise profesiei respective, în condiții de eficacitate și eficiență” [1]. Abordarea conceptului de competență în zona de profesionalizare didactică și managerială este una sintetică, deschis vocațională și în mare măsură, educabilă. În ceea ce privește domeniul de activitate a cadrelor didactice, competențele acestora fac parte dintr-un câmp de interferență între procesul educațional și postul ocupațional. Distinsul profesor Constantin Cucos, referindu-se la competențele cadrului didactic menționează următorul referențial de competențe: competența disciplinară, academică; competența didactică,

psihopedagogică; competența psihorelațională, competența de a lucra în echipă și a lega parteneriate; cunoașterea și integrarea noilor tehnologii de informare în practica didactică; competența autoreflexivă, critică în raport cu propria activitate educativă. În context, autorul accentuează că „important este, în ultimă instanță, impactul acestor competențe, efectul pe care îl au direct sau indirect, imediat sau întârziat, la nivelul celor educați [3]. Profilul de competență al cadrului didactic poate fi descris ca domeniu de convergență dintre statut/rol și personalitate, fiind reprezentat de calitatea principalelor coordonate ale personalității, considerată sincronic în raport cu statutul și rolul socio-profesional deținut, raport analizat din perspectiva eficienței socio-profesionale. Astfel, Ioan Jinga consideră competența profesională a cadrelor didactice drept un ansamblu de capacități cognitive, afective, motivaționale și manageriale care interacționează cu trăsăturile de personalitate ale educatorului, conferindu-i acestuia calitățile necesare efectuării unei prestații didactice care să asigure îndeplinirea obiectivelor proiectate de către marea majoritate a elevilor, iar performanțele obținute să se situeze aproape de nivelul maxim al potențialului intelectual al fiecăruia“ [5, p.78]. Autorul analizează trei tipuri fundamentale de macrocompetențe care compun, în opinia sa, competența profesională a cadrelor didactice: competența de specialitate; competența psihopedagogică; competența socială și managerială. Modelul competențelor profesionale pentru cariera didactică (CNFP) acceptat în România prevede: competențe metodologice, competențe de comunicare și relaționare, competențe psihosociale, competențe de evaluare a elevilor, competențe privind managementul carierei, competențe tehnice și tehnologice. Dezvoltarea competențelor profesionale reprezintă un proces continuu, datorat pe de o parte evoluției seturilor de cunoștințe și abilități ale individului și, pe de altă parte capacității sale sporite de a reorganiza, recristaliza în ansambluri integrative din ce în ce mai complexe achizițiile în funcție de experiența acumulată, demers care și semnifică în fapt procesul de profesionalizare pentru cariera didactică, care începe cu formarea inițială și se continuă pe parcursul exercitării profesiei, prin integrarea experienței profesionale directe, dar și prin demersuri specifice de formare continuă-figura 1.

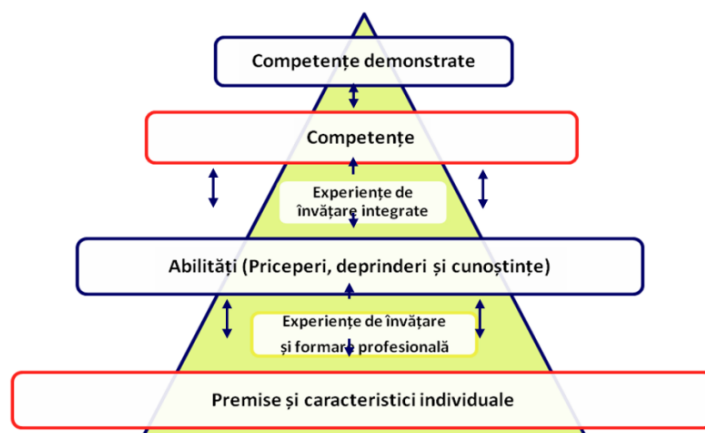

Figura 1. Piramida formării competențelor profesionale [C. Glava, 4]

Profesorul, în procesul realizării curriculumului centrat pe competențe trebuie să stimuleze valorile promovate de școala contemporană, cu deschidere spre conținuturi pluri-inter-transdisciplinare; să mobilizeze resursele interne achiziționate în cunoștințe fundamentale, abilități cognitive și psihomotorii, atitudini și comportamente, pe care elevul le aplică la rezolvarea unor situații problematice. Predarea-învățarea-evaluarea ca proces al formării în curriculumul modernizat câștigă prin raportarea achizițiilor dobândite treptat și permanent în contexte concrete. În procesul predării crește libertatea profesorului care organizează și utilizează pe larg problematizarea, descoperirea, investigația, lucrul pe proiecte, comunicări științifice etc., iar învățarea devine un proces clar orientat spre motivațiile prin acțiune.

Evaluarea în condițiile noului curriculum devine formativă la fiecare etapă a învățării, iar competența fiind centrată pe achizițiile finale ale procesului educațional oferă elevului libertate în manifestarea și valorificarea intelectului personal.

Competențele, în calitatea lor de finalități microstructurale, determinate ca răspuns la nevoile practicii actuale și valabile la scara întregului proces de instruire, exprimă și dimensiunea socială a educației, astfel încât absolvenții înzestrați cu competențe funcționale vor rezolva cu succes unele probleme din viața cotidiană.

În vederea aprecierii competențelor didactice în ceea ce privește cunoașterea metodelor de evaluare, am aplicat unui număr de 45 de cadre didactice de diverse specialități.

Scopul chestionarului a fost acela de a identifica care sunt competențele cadrelor didactice chestionate în ceea ce privește evaluarea activităților de învățare cuprinse în curriculumul școlar.

Ipoteza de la care s-a plecat este următoarea: Dacă profesorii își dezvoltă competențele în domeniul evaluării randamentului școlar, atunci procesul evaluării activităților instructiv educative din cadrul curriculum-ului școlar devine optim și funcțional la nivelul unității școlare.

Obiectivele propuse au fost :

- identificarea caracteristicilor evaluării în plan practic-aplicativ;
- evidențierea modului în care cadrele didactice cunosc și implementează modalitățile de evaluare ale activităților de învățare cuprinse în curriculum-ul școlar.

Chestionarul a fost structurat pe 10 itemi care au urmărit obținerea de informații despre:

1. Concepția cadrelor didactice privind rolul evaluării: 85% dintre cadrele didactice chestionate consideră că cel mai important rol al evaluării este acela de a contribui la ameliorarea procesului de predare-învățare și cel mai puțin important rol este de sancționare a rezultatelor; 10% cred că rolul evaluării este de a-i motiva pe elevi, în timp ce doar 5% au ales ca răspuns ierarhizarea elevilor – figura 2.

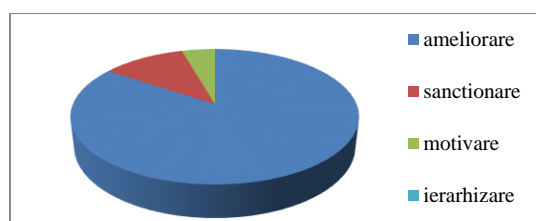

Figura 2. Concepția cadrelor didactice privind rolul evaluării

2. Informațiile pe care le oferă rezultatele obținute în urma evaluării elevilor: 95% dintre respondenți, consideră că acestea oferă informații atât despre activitatea de învățare a elevilor cât și despre activitatea de predare a profesorului în timp ce numai 5% sunt de părere că evaluarea oferă informații numai despre activitatea de învățare doar a elevilor – figura 3.

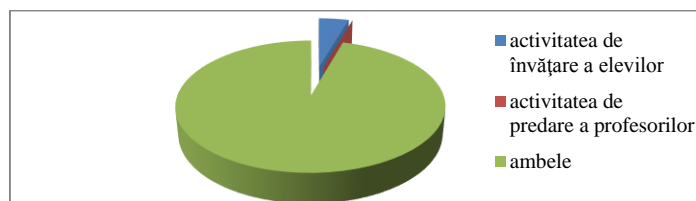

Figura 3. Informații pe care le oferă rezultatele evaluării

3. Tipurile de metode de evaluare utilizate frecvent de către cadrele didactice: 56% preferă probele scrise deoarece permit evaluarea unui număr mare de elevi într-un timp relativ scurt, stările tensionale din rândul elevilor sunt diminuate, pot fi păstrate ca dovezi, oferă posibilitatea verificării mai multor elemente de conținut; 20% preferă probele orale deoarece permit flexibilizarea și adaptarea individuală a modului de evaluare, există posibilitatea de a corecta și a clarifica greșelile, se stabilește o interacțiune directă între profesor și elev; 2% preferă probele practice deoarece oferă posibilitatea evaluării capacității elevilor de a aplica cunoștințele în practică, precum și a gradului de stăpânire a priceperilor și a deprinderilor formate, ele pretându-se mult mai bine la anumite discipline precum: educație tehnologică, ed. fizică, ed. plastică; 20% declară că utilizează deopotrivă probele scrise și orale deoarece pot conduce la creșterea eficienței actului evaluativ – figura 4.

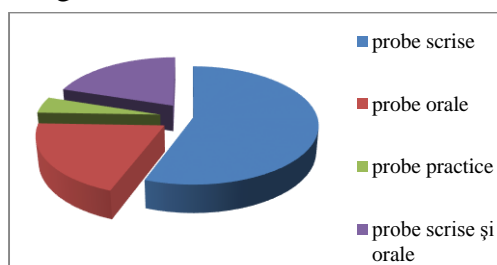

Figura 4. Tipuri de metode de evaluare utilizate frecvent

4. Eficiența metodelor alternative de evaluare: 62,5% consideră eficientă utilizarea metodelor alternative de evaluare deoarece permit o mai bună individualizare a actului educațional, asigură o mai bună punere în practică a cunoștințelor acumulate, exersarea priceperilor și deprinderilor în variate context și situații în timp ce 37,5% nu consideră

eficientă utilizarea acestor instrumente datorită „consumului de timp pe care îl implică, la care se adaugă faptul că acestea nu au o cotă ridicată de obiectivitate” – figura 5.

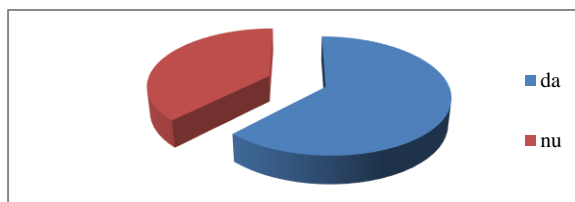

Figura 5. Eficiența metodelor alternative de evaluare

5. Metodele alternative pe care le utilizează frecvent: dintre cele 35 de cadre didactice care utilizează în evaluare metodele alternative, 25 folosesc portofoliul, autoevaluarea și proiectul, 5 portofoliul, proiectul și observația sistematică, 3 folosesc doar portofoliul și autoevaluarea, iar 2 cadre didactice folosesc toate metodele menționate – figura 6.

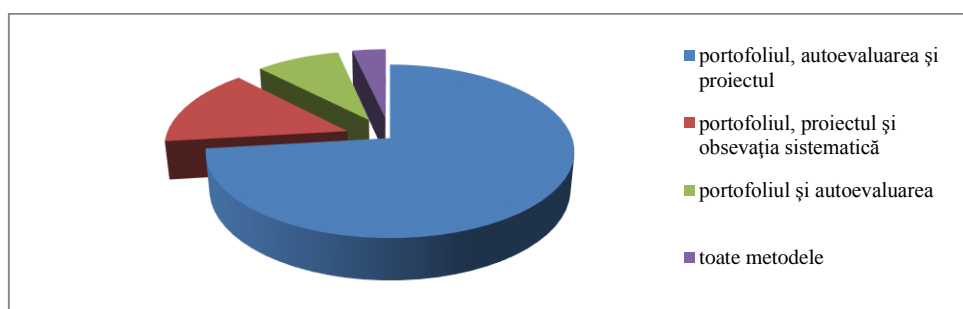

Figura 6. Metode alternative utilizate frecvent

6. Atitudinea elevilor față de utilizarea metodelor alternative de evaluare: toate cele 35 de cadre didactice care folosesc metodele alternative consideră că elevii au o atitudine pozitivă față de utilizarea acestora deoarece nu mai sunt atât de stresați, cunoștințele sunt puse în practică mult mai bine, notele obținute sunt mai mari.

7. Opinia cadrelor didactice privind actualul sistem de evaluare: 43,75% consideră că aprecierea este mai eficientă prin calificative deoarece permite o evaluare bazată pe descriptorii de performanță care cuprinde mai multe cunoștințe; 56,25% consideră că aprecierea este mai eficientă atunci când elevul primește note deoarece permite realizarea unor diferențieri clare la nivelul performanțelor elevului putându-se face astfel ierarhizări, dezvoltă spiritul competițional, pot fi mai ușor motivate elevilor – figura 7.

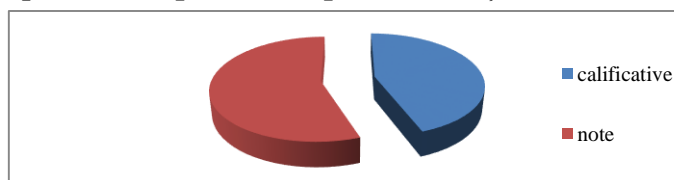

Figura 7. Opinia cadrelor didactice privind actualul sistem de evaluare

8. Percepția cadrelor didactice privind reglementările evaluării din Legea învățământului: toți profesorii cunosc schimbările produse în planul evaluării rezultatelor școlare. Cele mai cunoscute fac referire la sistemul de notare, examenele naționale, bacalaureatul.

9. Acordul/dezacordul cu privire la evaluarea națională a elevilor din clasele II, IV, VI: 43,75% dintre cadrele didactice chestionate și-au exprimat acordul față de testarea elevilor la nivel național deoarece în urma rezultatelor obținute se realizează planuri individuale de învățare, în vederea prevenirii eșecului școlar prin corectarea lacunelor constatate, învățarea devenind sistematică și organizată, profesorii dându-și și mai mult interesul pentru a obține rezultate bune cu elevii. Restul de 56,25% nu sunt de acord, pe motiv că, programele școlare ar trebui adaptate modelor de teste care pun accent mai mult pe logică și înțelegere – figura 8.

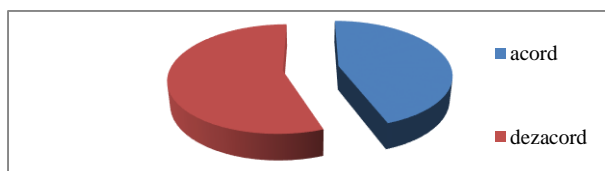

Figura 8. Acordul/dezacordul cu privire la evaluarea națională II, IV, VI

10. Modificări propuse pentru actualul sistem de evaluare. Acest item fiind unul cu răspuns deschis a condus spre o mare varietate de răspunsuri. 30% nu au răspuns solicitării. Ceilalți 70% au făcut propuneri referitoare la evaluările naționale de la sfârșitul claselor II, IV, VI, VIII, precum și la modalitățile de apreciere a elevilor cu calificative.

Concluzii

Din datele chestionarului aplicat cadrelor didactice, au rezultat următoarele concluzii:

- Majoritatea profesorilor cunosc faptul că rolul cel mai important al evaluării este acela de ameliorare a procesului instructiv educativ; un lucru nu tocmai pozitiv este că mai există încă cadre didactice care consideră că rolul principal al evaluării este acela de motivare a elevilor sau de ierarhizare a acestora, aceste obiective fiind necesare, dar nu prioritare.
- Un punct slab este că, din 45 cadre didactice, doar 35 utilizează în evaluare și metodele alternative. Acest lucru poate fi pus, fie pe seama vârstei profesorilor, fie pe motiv că, nu au urmat un stagiu de perfecționare pe tema îmbunătățirii competențelor de evaluare a elevilor; Argumentul adus de cei care nu utilizează metodele complementare de evaluare (consum mare de timp), nu este deloc plauzibil ci, din contră, aceste metode au foarte multe avantaje. Important este să alegem metodele potrivite în funcție de disciplina predată, raportându-ne la particularitățile de vârstă și individuale ale elevilor. Folosirea metodelor de evaluare alternative conduce la formarea unor deprinderi de învățare care facilitează atitudinea activă a elevului. Prin utilizarea acestora, se pot evidenția și chiar evalua atitudini, trăsături de personalitate care nu pot fi evaluate prin metodele tradiționale. Tratarea superficială sau chiar ignorarea metodelor complementare de către profesor va determina o atitudine reținută sau chiar ostilă atât din partea elevilor cât și a

părinților. Din experiența didactică am putut constata că evaluarea este eficientă atunci când îmbinăm metodele tradiționale cu cele alternative.

- O parte dintre cadrele didactice chestionate consideră că sistemul de evaluare cu calificative ar trebui utilizat doar pe parcursul ciclului de achiziții fundamentale, urmând ca în clasele III-IV, odată cu trecerea în ciclul de dezvoltare, să fie utilizat sistemul de evaluare cu note, deoarece acesta permite ierarhizarea elevilor și astfel, îi stimulează pe aceștia în activitatea de învățare dezvoltându-le spiritul competițional necesar apoi în ciclul gimnazial.

Concluziile de mai sus confirmă ipoteza de la care s-a pornit în prezentul studiu „Dacă profesorii nu își dezvoltă competențele în domeniul evaluării rezultatelor școlare, atunci procesul evaluării activităților instructiv educative din cadrul curriculumului școlar nu devine optim funcțional la nivelul școlii”. Modul în care se realizează evaluarea în cadrul școlilor chestionate nu este una tocmai eficientă deoarece nu se aplică o strategie diversificată, evaluarea devenind un proces monoton bazat în cea mai mare parte pe probe scrise.

Pentru eficientizarea procesului de evaluare în vederea creșterii calității în educație, se impune: urmarea unor stagii de formare continuă având ca teme evaluarea școlară; schimb de informații între cadre didactice prin intermediul comisiilor metodice; alcătuirea de mape, portofolii cu modele de teste, proiecte, investigații, fișe de observație sistematică a elevilor, portofolii ale acestora, etc; realizarea de lecții demonstrative în care să se utilizeze metode alternative de evaluare; îmbunătățirea relației profesor-elev, prin diversificarea gamei de metode și procedee de predare-învățare-evaluare care să-i atragă pe elevi, să-i facă să se implice cu plăcere în desfășurarea procesului instructiv-educativ.

Bibliografie

1. Ciolan L. Învățarea integrată: fundamente pentru un curriculum interdisciplinar. Iași: Polirom, 2008.
2. Cojocaru V. Gh. Competență – performanță - calitate: concepte și aplicații în educație. Chișinău: Tip. UPS „Ion Creangă”, 2016.
3. Cucuș C. Educația: experiență, reflecții, soluții. Iași: Polirom, 2013.
4. Glava C. Formarea competențelor didactice prin intermediul e-learning. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință, 2009.
5. Jinga I. Educație cotidiană. București: E.D.P, 2003.